

УДК: 341.231.14-055.2;
341.123

НОВИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ И ОСНАЖИВАЊЕ ЖЕНА – ОСНИВАЊЕ, ЗНАЧАЈ И ИСТОРИЈСКА МИСИЈА*

Данијела Спасић**

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Слађана Ђурић

Универзитет у Београду, Факултет безбедности

У раду се анализира систем агенција Уједињених нација које су формиране са циљем заштите и унапређења права и положаја жена и промоције родне равноправности, са посебним акцентом на њихове активности које промовишу положај и улогу жена у сектору безбедности. Разматрају се модели, начела и стандарди њиховог функционисања, указује на практичне проблеме, недостатке и слабости у њиховом вишедеценијском постојању и интерпретирају објективне околности које су довеле до формирања нове агенције – *UN Women*. 2. јула 2010. године, као институционалног механизма Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена. Ова агенција ће повезати четири система УН који су се у прошлости на различите начине бавили питањима рода и положаја жена – *DAW* (Одељење за унапређење положаја жена), *INSTRAW* (Међународни истраживачки институт за обuku и унапређење положаја жена), *OSAGI* (Канцеларија специјалног саветника за питања полова и унапређење положаја жена) и *UNIFEM* (Развојни фонд Уједињених нација за жене) – и фокусираће свој рад искључиво на проблеме постизања родне равноправности и оснаживање жена у свим аспектима њиховог живота и рада. Функционално, овај УН ентитет постаје оперативан од 1. јануара 2011. године. У раду се анализирају правни документи који регулишу оснивање и функционисање ове институције, а посебно одредбе Резолуције А/64/Л.56 о формирању агенције.

Кључне речи: Уједињене нације, жене, родна равноправност, *UN WOMEN*.

* Овај рад је резултат реализовања научноистраживачког пројекта под називом *Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција*. Пројекат финансира Министарство просвете и науке Републике Србије (бр. 179045), а реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду (2011–2014). Руководилац пројекта је проф. др Саша Мијалковић.

Овај текст представља део резултата рада на пројекту *Конфликти и кризе – сарадња и развој у Србији и региону у 19. и 20. веку*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије (ев. бр. 47030).

** Асистент на Криминалистичко-полицијској академији.

*** Ванредни професор на Факултету безбедности Универзитета у Београду.

...„У промовисању равноправности, ми треба да оснажимо жене тако да имају више аутономије да воде своје животе. Да би се постигли ови циљеви, неопходно је да радимо заједно на промоцији женских људских права и постизању одрживог развоја“.¹

Увод

Институционално решавање питања родне равноправности и оснаживања жена базирано је на вишедеценијској, скоро једновековној борби за (ре)дефинисање комплекса људских права, као и људских права жена. Почев од формирања Лиге народа, 1919. године, па све до актуелног тренутка у којем се на највишој светској правној инстанци – Уједињеним нацијама (УН) реализује концепт међународног права људских права, настоји се доказати постојање раскорака између стања *de iure* и *de facto*, односно разлике између садржине женских људских права и њихове примене.² У временском интервалу од доношења Универзалне декларације о људским правима, која је свим појединцима и појединкама гарантовала: *право на једнакост* (чл. 1), *слободу од дискриминације* (чл. 2), *право на живот, слободу и личну сигурност* (чл. 3), *слободу од мучења и суровог, нехуманог и понижавајућег третмана* (чл. 5), *право на признавање правног субјективитета* (чл. 6), *право на једнакост пред законом* (чл. 7), *право на правни лек одговарајућег суда* (чл. 8), *право на једнакост унутар породице* (чл. 16), *право на највиши доступни стандард менталног и физичког здравља* (чл. 25) и друга права, па све до данас, Плава књига Уједињених нација о напретку жена дели рад УН фокусиран на једнакост и унапређење положаја жена у четири различита периода: обезбеђивање правне основе једнакости (од 1945. до 1962); признавање улоге жена у развоју (од 1963. до 1975); УН Декада жена (од 1976. до 1985) и „Ка једнакости, развоју и миру“ (од 1986. па надаље).³

Институционални механизми УН за промоцију родне равноправности

До 70-их година прошлог века постојао је само један мали институционални део у оквиру система УН фокусиран на интересе жена у свету и њихове потребе.⁴ Овај проблем делимично је решен 1974. године формирањем Сервиса за промоцију рав-

¹ Из говора *Sheikha Heja Rašed Al Kalifa*, председавајућег 61. заседања Генералне скупштине УН, 12. септембра 2006.

² Докмановић, М., Николић-Ристановић, В., *Међународни стандарди о насиљу у породици и њихова примена на Западном Балкану*, Прометеј, Београд, 2006.

³ United Nations (1996a). *United Nations and the Advancement of Women 1945-1996*. The United Nations Blue Book Series, Volume VI. Revised Edition. United Nations: New York.

⁴ Pietilä, H., *Engendering the global agenda: the story of women and the United Nations*, Geneva: UN Non-Governmental Liaison Service, 2002.

ноправности између мушкараца и жена. Током конференције у Мексико Ситију наглашено је да се оваква ситуација сматра неадекватном и истакнута је потреба да се ојачају институционалне структуре посвећене женама у оквиру система УН. Након конференције овај сервис преименован је у Сервис за унапређење положаја жена, који је касније прерастао у Одељење за унапређење положаја жена (*Division for the Advancement of Women – DAW*) 1988. године, а сада је део Одељења за економска и социјална питања (*Department of Economic and Social Affairs – DESA*) у Њујорку.

У време одржавања Конференције у Мексико Ситију постојале су две аутономне агенције у оквиру система УН које су се бавиле питањима родне равноправности и унапређења положаја жена – Развојни фонд Уједињених нација за жене (*United Nations Development Fund for Women – UNIFEM*), који је у сарадњи са Фондом за развој УН (*United Nations Development Programme – UNDP*) предузимао конкретне мере у различитим областима напретка и оснаживања жена и пратио родна питања.

За разматрање питања оснивања и будућег функционисања *UN Women*, као тела Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена, као кровне, јединствене агенције, од посебне важности је анализа мисије, активности и резултата институција УН чијим спајањем је *UN Women* настала – *DAW*, *INSTRAW* (*International Research and Training Institute for the Advancement of Women*), *OSAGI* (*Office of the Special Adviser on Gender Issues and the Advancement of Women*) и *UNIFEM*.

DAW – Одељење за унапређење положаја жена

Мисија

Делатност овог тела заснивала се на визији равноправности и Повељи Уједињених нација. Одељење за унапређење положаја жена (*DAW*) заговарало је побољшање положаја жена у свету, као и остваривање њихове равноправности са мушкарцима, као равноправних актера, партнера и корисника одрживог развоја, људских права, мира и безбедности. Заједно са владама, осталим субјектима система Уједињених нација, као и организацијама цивилног друштва, укључујући и невладине организације, *DAW* је активно радио на унапређењу глобалног система женских права, родне равноправности и оснаживања жена, као и промоцији политичких женских права.⁵

Одговорности

Одговорности овог тела могу се сумирати кроз следеће активности:

- да подржи формулисање политике, светских стандарда и норми о родној равноправности и оснаживању жена на глобалном нивоу, укључујући анализу и истраживања;
- да промовише, подржава и надгледа спровођење међународних споразума о родној равноправности и оснаживању жена, укључујући и платформу за акцију, на међународном и националном нивоу;

⁵ Pietilä, H., *The Unfinished Story of Women and the United Nations*, Geneva: UN Non-Governmental Liaison Service (NGLS), 2007, p. 80.

- да пружи подршку имплементацији Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена⁶ и њеног Опционог протокола;⁷
- да промовише равноправност и родне перспективе у свим секторима, како унутар, тако и ван система Уједињених нација.

Кључне области деловања

Области деловања овог тела широко су дефинисане и тичу се:

- спровођења анализа и истраживања;
- пружања суштинске подршке Комисији за статус жена, као и другим међувладиним агенцијама Уједињених нација у процесима фокусираним на родну равноправност и оснаживање жена у Економском и социјалном савету и Генералној скупштини;
- подршке спровођењу Пекиншке декларације и Платформе за акцију (1995), закључцима 23. посебне седнице Генералне скупштине (2000), као и другим глобалним конференцијама и релевантним одлукама донетим од међувладиних органа Уједињених нација, као што су оне о насиљу над женама, укључујући и преглед, праћење и спровођење процеса у међувладиним телима кроз дизање свести и размену добре праксе у спровођењу политике;
- пружања информација владиним агенцијама и организацијама цивилног друштва широм света о делатностима УН на промоцији родне равноправности и оснаживању жена кроз публикације, програме и презентације;
- помагања активног учешћа невладиних организација на седницама Комисије о статусу жена, за изградњу стратешких партнерских односа између Уједињених нација и цивилног друштва и подстицање веће сарадње и интеракције између влада и цивилног друштва;
- пружања техничке помоћи земљама у развоју у њиховим захтевима да се унапреди имплементација Пекиншке декларације и Платформе за акцију, закључака 23. посебне седнице Генералне скупштине и Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена и Опционог протокола.

INSTRAW – Међународни истраживачки институт за обуку и унапређење положаја жена

На првој светској конференцији жена, 1975. године, препоручено је покретање истраживања и обуке посвећене унапређењу положаја жена. Наредне године Савет Уједињених нација за економска и социјална питања (ECOSOC) фор-

⁶ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), усвојена 18. децембра у Њујорку, на седници Генералне скупштине УН. Она се данас примењује у 186 држава света. СФРЈ је ратификовала Конвенцију Законом о ратификацији конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори, бр. 11/81).

⁷ Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women усвојен је 6. октобра 1999. године у Њујорку, на седници Генералне скупштине УН, а ступио је на снагу 22. децембра 2000. године. СРЈ је усвојила Закон о потврђивању Опционог протокола уз Конвенцију о елиминисању свих облика дискриминације жена (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, 13/2002). Он важи од 28. децембра 2002. године.

мирао је Међународни истраживачки институт за обуку и унапређење положаја жена (UN INSTRAW).⁸ Савет је, 1979. године, предложио да се седиште INSTRAW налази у земљи у развоју, тако да је 1983. године његово седиште званично отворено у Санта Домингу, у Доминиканској Републици.

Мисија

Међународни истраживачки институт за обуку и унапређење положаја жена на међународном нивоу промовише и предузима истраживања и програме обуке који треба да допринесу напретку жена и родној равноправности у свету. Његове активности обухватају све државе чланице УН, како индустријски развијене, тако и земље у развоју. INSTRAW промовише студије које се баве ефектима глобализације у процесима као што су миграције, утицајима на структурно прилагођавање, питањем једнаког приступа жена раду, здравству и образовању, као и истраживањем насиља над старијим женама. Теме истраживачких пројеката односе се на људска права, питања родне равноправности, на насиље и улогу жена у процесима мира и њихово учешће у мировним мисијама. INSTRAW се финансира искључиво путем добровољних прилога држава чланица, међувладиних и невладиних организација, фондација и из приватних извора.⁹

Визија

Од свог оснивања, INSTRAW је инсистирао на артикулисању истраживања капацитета и управљања знањем кроз непрекидан циклус анализе, учења и деловања, тако да се резултати истраживања партиципативно користе у дизајну обуке и изградњи капацитета, програма, као и формулисању политике. Овај приступ омогућава флексибилност у реаговању на изазове постојећих и нових питања која се тичу положаја жена.

Међу својим истраживачким активностима током протеклих година INSTRAW је развио концептуални оквир истраживања и методологије за мерење и вредновање женске производње у домаћинству, укључујући њен допринос систему националног дохотка, за праћење миграција жена, родне димензије локалног и руралног развоја, за посматрање приступа жена кредитима у Африци, Азији и Латинској Америци, као и за процену политичког учешћа жена у управљању и политичким процесима на локалном, националном, регионалном и међународном нивоу, као и њиховог ангажмана у сектору безбедности.

INSTRAW тренутно спроводи обуку за изградњу капацитета политичког учешћа жена у управљању на локалном нивоу, учешћа жена у мировним и безбедносним процесима, укључујући и потпуну примену Резолуције Савета безбедности 1325 „Жене, мир и безбедност“, бавећи се истовремено и питањима пола, миграција и питањима развоја. У децембру 2003. године INSTRAW је покренуо процес институционалне ревитализације, пројектован тако да:

- поново изгради поверење у Институт и његове капацитете;

⁸ Резолуција 1998 од 12. маја 1976. године.

⁹ Pietilä, *исто*, стр. 79.

- генерише признавање вредности истраживања INSTRAW и обуке унутар УН система и екстерно, кроз програме и производе који су поуздани, иновативни;
- побољша финансијско стање Института обезбеђењем основних и ванбюджетских финансијских и других ресурса;
- успостави кооперативно партнерство са другим ентитетима УН у циљу јачања кохерентности Института у систему УН институција.

OSAGI – Канцеларија специјалног саветника генералног секретара за питања полова и унапређење положаја жена

Канцеларија специјалног саветника генералног секретара за питања полова и унапређење положаја жена (OSAGI) формирана је 1. марта 1997. године.

Мисија

Канцеларија има за циљ промовисање и јачање ефикасне примене Миленијумске декларације, Пекиншке декларације и Платформе за акцију усвојене на Четвртој светској конференцији о женама која је одржана у Пекингу 1995. године, као и закључног документа Пекинг +5.¹⁰

OSAGI има обавезу праћења имплементације Платформе за акцију и Пекинг +5, кроз обезбеђење надзора и политичких смерница Одељења за унапређење положаја жена, кроз „сервисирање“ Генералне скупштине, ECOSOC, Комисије о статусу жена, кроз спровођење родне анализе и увођење родне перспективе у саветовања, програме и активности локалних форума, субјекта система Уједињених нација, других међувладиних органа и држава чланица.¹¹ Он треба да допринесе развоју међудржавних оквира за реализацију пројекта „Жене, мир и безбедност“, развоју стратегије и политике за остваривање циља 50/50 жена и мушкараца на свим нивоима у оквиру Секретаријата и система УН, повећању ефикасности и ефективности међуагенцијске сарадње у вези са равноправности полова и интегрисању родне перспективе у све програме и политике. То се остварује кроз:

- саветовање генералног секретара о родним питањима на такав начин да она могу бити у потпуности интегрисана у укупну политику Уједињених нација, скрећући му пажњу на питања од посебне важности за жене широм света и помажући Секретаријату у доношењу глобалних одлука и одговора на родна питања;

- олакшавање, праћење и саветовање о стратешким циљевима у погледу родне анализе и равноправности полова у свим активностима Уједињених нација, обезбеђивање заступања за родна питања и равноправност полова кроз систем Уједињених нација, пружање савета и подршке вишим руководиоцима у родним питањима у свим областима одговорности;

¹⁰ United Nations (2006). *The Millennium Development Goals Report 2006*. United Nations: New York. Online: (<http://www.un.org/millenniumgoals>).

¹¹ Pietilä, *ucmo*, стр. 81.

- пружање помоћи у креирању политика и стратегија за побољшање положаја жена у Секретаријату и систему Уједињених нација, укључујући и стварање радног амбијента у којем ће жене имати једнаке могућности као мушкарци, те праћење напретка у Канцеларији за управљање људским ресурсима.

UNIFEM – Развојни фонд УН за жене

Мисија

UNIFEM је фонд за жене при Уједињеним нацијама посвећен унапређењу положаја жена, социјалних и економских права и постизању родне равноправности. Пружа финансијску и техничку помоћ иновативним програмима и стратегијама које подстичу јачање положаја жена. UNIFEM функционише на претпоставци да је фундаментално право сваке жене да живи живот без дискриминације и насиља, те да је равноправност полова од суштинске важности за постизање развоја и за саму изградњу друштва.

Основан 1976. године, UNIFEM је важан за животе жена и девојака широм света. UNIFEM одржава јаке везе са организацијама и владама, повезујући их са системом УН кроз националне и интернационалне политичке акције и стварање импулса за промену.

UNIFEM фокусира своје активности на подржавање имплементације на националном нивоу предузетих међународних обавеза према питању равноправности полова. С тим циљем, он је ангажован у следећим тематским областима:

- побољшање положаја жена, остваривање економске сигурности и женских људских права;

- спречавање насиља над женама;
- смањење преваленције ХИВ-а/AIDS-а међу женама и девојкама;
- унапређење родне правде и демократске власти у земљама у развоју.

Активности UNIFEM-а у свим областима и на различитим нивоима предузимају се са циљем да се у свим земљама формулишу и спроводе закони и политика за елиминисање дискриминације и промовисање равноправности полова у областима као што су: право власништва и наследна права, пристојан посао за жене и спречавање насиља над женама. UNIFEM има за циљ да трансформише компетентне институције у одговору на питања родне равноправности и положаја жена, економских и социјалних права, јачања капацитета и политичког утицаја жена и на промени штетне и дискриминационе праксе у друштву.

Два међународна споразума представљају оквир за рад UNIFEM-а: Пекиншка платформа за акцију, донета на Четвртој светској конференцији о женама 1995. године и Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW), позната као Повеља о женским правима.¹² Дух ових споразума афирмисала је Миленијумска декларација и осам Миленијумских циљева развоја до 2015, у бор-

¹² Schöpp-Schilling, H.B., Flinterman, C. (ed.), *The circle of empowerment: twenty-five years of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women*, New York: Feminist Press at the City University of New York, 2007.

би против сиромаштва, глади, болести, неписмености и неправедности полова и за изградњу партнерства за развој. Поред тога, *Резолуција Савета безбедности УН 1325 (2000) о женама, миру и безбедности*¹³ и 1820 (2008) *о сексуалном насиљу у сукобима*¹⁴ од кључног су значаја за референце UNIFEM–а, као знак подршке женама у конфликтним и постконфликтним ситуацијама.

Тешкоће и проблеми у функционисању

Институционални систем УН који делује у области равноправности полова суочава се са недостатком средстава и сматра се недовољно приоритетним делом комплетне организације УН. Принуђен је да се константно бори са проблемом свог ниског места у организационој хијерархији, ограниченог мандата, као и недостатком аутономије и веза са кључним изборним јединицама. Тренутно неколико агенција УН чији је рад фокусиран на питања жена суочава се са тешкоћама око недостатка средстава (UNIFEM, INSTRAW, OSAGI, DAW). На пример, UNIFEM је само фонд са ограниченом присутношћу на терену, на чијем се челу налази управник, који извештава UNDP (Развојни програм Уједињених нација), а не независна оперативна агенција, што значи да нема директан утицај на високом нивоу доношења одлука. OSAGI има ограничене могућности да обезбеди повратне информације или критичке одговоре на перформансе равноправности полова; превише често користи се у УН да брани status quo уместо да нешто промени.

Неефикасности ових институционалних механизма доприносе: њихови ограничени буџети, ограничен приступ доношењу одлука и њихове ограничене позиције у процесима решавања кључних питања из области равноправности полова и унапређења положаја жена. У покушају да се превазиђу ове концептуалне тешкоће предлагана су различита решења: апсорпција UNIFEM–а у веће агенције, као што је UNDP, или једноставно комбиновање активности и буџета UNIFEM–а, INSTRAW, OSAGI, DAW. Неприхватљивост ових решења условила је фокусирање на приступе који имају највећи потенцијал да донесу позитивне, кохерентне и системске промене. Објективност у анализи и циљевима водила је ка прикупљању ресурса за формирање независног ентитета са нормативним, оперативним и надзорним капацитетима, специјалног координационог тела са ширим комуникационим потенцијалима, које ће ојачати колективни одговор на глобалне изазове у сфери равноправности полова и унапређења положаја жена и допринети ревитализацији капацитета УН.

Формирање UN Women

Усвајањем Резолуције Генералне скупштине А/64/Л.56, 2. јула 2010. године, на 64. заседању формирано је ново, јединствено тело УН за родну равноправност и оснаживање жена – *UN Women*.¹⁵

¹³ Усвојена на 4213. седници Савета безбедности, 31. октобра 2000. године.

¹⁴ Усвојена на 5916. седници Савета безбедности, 19. јуна 2008. године.

¹⁵ „Формирањем *UN Women* Уједињене нације су признале једноставну истину: остваривање равноправности није само питање основних људских права, већ социјални и економски импера-

Овај институционални механизам спојиће четири дела система УН који су се у претходном периоду на различите начине бавили питањима равноправности и положајем жена – UNIFEM, INSTRAW, OSAGI, DAW – и фокусираће свој рад искључиво на проблеме остваривања родне равноправности и оснаживања жена, односно, унапређења њиховог положаја у свим аспектима. Он настаје као резултат вишегодишњих преговора између држава чланица УН и заступања од стране глобалног покрета жена. Функционално, овај ентитет УН постаје оперативан од 1. јануара 2011. године.¹⁶

Као приоритетни циљеви *UN Women* постављени су:

- пружање подршке међувладиним телима, као што је Комисија за статус жена, у формулисању политике, светских стандарда и норми;
- пружање помоћи државама чланицама у примени ових стандарда, пружање одговарајуће техничке и финансијске подршке земљама које то траже и јачање одговорног партнерства са цивилним друштвом;
- пружање могућности државама чланицама да у оквиру система УН одговорно спроводе преузете обавезе о родној равноправности, укључујући и редовно праћење напретка у том спровођењу.

Одредбе Резолуције A/64/L.56 о формирању UN Women

(Јачање институционалних аранжмана за подршку родној равноправности и оснаживању жена)

Формирање ентитета за родну равноправност и оснаживање жена

UN Women се формира Резолуцијом Генералне скупштине УН као композитни ентитет–тело, преносом мандата и функција Канцеларије специјалног саветника за питања полова и унапређење положаја жена, као и Одељења за унапређење положаја жена, Развојног фонда Уједињених нација за жене и Међународног истраживачког института за обуку и унапређење положаја жена, са почетком оперативних активности 1. јануара 2011 (чл. 49).

тив. Где су жене образоване и оснажене, економија је продуктивнија и јака. Где су жене заступљене у свим областима, друштва су мирна и стабилна. То је разлог због којег сам као један од мојих приоритета поставио – заустављање насиља над женама, именовање већег броја жена на високим положајима и предузимање напора да се смањи mortalитет мајки." (Из говора Бан Ки-Муна, генералног секретара УН, на 64. заседању Генералне скупштине, 2. јула 2010. године)

¹⁶ „*UN Women* ће бити снажна и кохерентна институција, која ће генерисати јачи одговор у сфери јавне политике и питањима женских људских права, решавање проблема насиља над женама, и која ће омогућити повећање политичке партиципације жена и њихово лидерство у изградњи мира и безбедности." (Изјава Инес Алберди, извршне директорке UNIFEM-а, поводом усвајања Резолуције A/64/L.56 2. јула 2010 године).

На овај начин потврђује се глобални и универзални карактер нове агенције, односно композитног тела на нивоу УН који ће објединити све активности на плану промоције родне равноправности и унапређења положаја жена у свим аспектима.

Као орган управљања успоставља се Извршни одбор, који ће имати међувладину подршку и који ће вршити надзор оперативних активности (чл. 50).

Општи принципи

Према чл. 51:

– *Повеља Уједињених нација, Пекињска декларација и Платформа за акцију, укључујући и 12 критичних области, закључци двадесет треће посебне седнице Генералне скупштине Уједињених нација и важећи инструменти, стандарди и резолуције које подржавају и доприносе равноправности полова, оснаживању и унапређењу положаја жена, представљаће оквир за рад ентитета;*

– *на основу принципа универзалности, равноправности полова, оснаживања и поштовања права жена, ентитет ће пружити, кроз нормативну подршку, функције и оперативне активности, упутства и техничку подршку свим државама чланицама, на свим нивоима развоја и у свим регионима, на њихов захтев;*

– *ентитет ће радити у сарадњи са одговарајућим националним организацијама жена које одреди држава чланица;*

– *подаци који се користе од стране ентитета морају бити проверљиви, тачни, поуздани и класификовани по старости и полу, укључујући информације из националних званичних извора.*

Општи принципи деловања нове агенције заснивају се на иницијалним документима и закључцима релевантних конференција посвећених положају жена и кумулативно су преузети као оквир њеног деловања. Нагласак се, при томе, ставља на предузимање свеобухватних активности на плану помоћи и подршке свим чланицама УН у остваривању принципа универзалности женских људских права и равноправности.

Према чл. 52, *Успостављање ентитета треба да доведе до ефикасније координације, кохерентности и остваривања равноправности полова преко система Уједињених нација.*

Новоформирани ентитет УН треба да превазиђе све недостатке претходног система агенција УН на плану промоције равноправности и унапређења положаја жена, кроз остваривање принципа ефикасне координације и кохерентности.

Према чл. 54 и 55, *Организације цивилног друштва, нарочито женске организације, играју виталну улогу у промовисању женских права, родне равноправности и оснаживању жена. Руководство ентитета треба да настави постојећу праксу ефикасних консултација са организацијама цивилног друштва и подстиче њихов значајан допринос раду ентитета.*

UN Women признаје и потврђује неизмерни значај деловања и активности организација цивилног друштва, пре свега женских организација, и намеће обавезу државама чланицама да подстичу, развијају и унапређују сарадњу и координацију рада са овим сектором цивилног деловања.

Управљање

Према чл. 57, *Генерална скупштина, Економски и социјални савет и Комисија о статусу жена представљају највиши ниво међувладине структуре управљања, који треба да обезбеди нормативну подршку функцији и нормативне смернице политици ентитета*. То истовремено значи да ће Генерална скупштина, Економски и социјални савет и Извршни одбор ентитета представљати највиши ниво међувладине управне структуре за оперативне активности ентитета и обезбедиће оперативне смернице његове политике.

Подршка једнакости полова преко система Уједињених нација представљаће саставни део рада ентитета (чл. 58), при чему ће Извршни одбор обављати функције као што је наведено у Анексу I резолуције са 85. пленарног заседања Генералне скупштине, 48/126 од 20. децембра 1993. године,¹⁷ узимајући у обзир одредбе ове резолуције (чл. 59).

Извршни одбор ће имати 41 члана, према следећем распореду:

- десет чланова из групе афричких држава;
- десет из групе азијских држава;
- четири из групе источноевропских држава;
- шест из групе држава Латинске Америке и Кариба;
- пет из групе западноевропских и других држава;
- шест из групе земаља донатора, од којих ће четири места бити додељена највећим донаторима добровољних прилога, а два места ће се доделити земаљама у развоју које нису чланице развојне помоћи одбора Организације за сарадњу у развоју која обезбеђује добровољни допринос ентитету (чл. 60 и чл. 61).

Приоритет је дат неразвијеним, слабо развијеним или земаљама чланицама у развоју, као и земаљама које почетком новог миленијума пролазе кроз фазу транзиционих промена и којима недостају или су тек у развоју стабилни демографски капацитети.

При томе државе чланице могу бити изабране само из једне категорије, у било ком тренутку (чл. 63).

Према чл. 64, Економски и социјални савет бираће чланове Управног одбора на период од три године, у складу са установљеном праксом, при чему се од Савета захтева да спроведе прве изборе најкасније до 31. децембра 2010. године.

Извршни одбор подносиће годишње извештаје о свом програму и својим активностима Генералној скупштини, преко Економског и социјалног савета (чл. 65), а поред тога биће укључен у заједнички састанак извршних одбора UNDP, Фонда УН за становништво, UNICEF-а и Светског програма за храну, у циљу промовисања ефикасне координације и кохерентности оперативних активности на плану равноправности полова и оснаживања жена (чл. 66), али и успостављања ефикасног механизма извештавања и конзистентности између нормативних и оперативних аспеката рада ентитета (чл. 67).

¹⁷ A/RES/48/126, објављена 14. фебруара 1994. Овом резолуцијом успостављена је тзв. "УН година толеранције", а први пут је 1995. година проглашена годином толеранције.

У области руковођења овим телом УН и одговорности (чл. 69 до чл. 74), предвиђено је да се на чело Генералног секретаријата постави генерални секретар, уз консултације са државама чланицама, на период од четири године, са могућношћу продужења тог периода за још један мандат, у статусу који се финансира из редовног буџета, у складу са релевантним одредбама чл. 101 Повеље УН. Предвиђено је и да генерални секретар именује подсекретара, који ће бити пуноправни члан Одбора за координацију УН. Подсекретар ће бити задужен за именовање и управљање особљем ентитета, укључујући његове оперативне активности, односно биће одговоран за персонална питања, при чему ће се, генерално, састав и избор руководства ентитета заснивати на одредбама чл. 101 Повеље, с дужним поштовањем географске заступљености и равноправности полова. При томе ентитет треба да буде одговоран државама чланицама, у складу са важећим прописима и стандардима. На тај начин успоставља се принцип симетричне одговорности на релацији *UN Women – државе чланице*.

Резолуцијом се од руководства ентитета захтева да успостави одговарајуће механизме помоћи и подршке реализацији свих стратешких циљева и активности договорених Пекиншком декларацијом и Платформом за акцију, као и националних и међународних обавеза предвиђених завршним документом двадесет треће посебне седнице Генералне скупштине.

Финансирање

Према чл. 75. предвиђено је да се сервис нормативних међувладиних активности финансира из редовног буџета и одобри од Генералне скупштине, а сервис оперативних међувладиних процеса и активности на свим нивоима треба да буде финансиран из добровољних прилога и да буде одобрен од Извршног одбора. У вези са тим, чланом 76 од генералног секретара се захтева да Генералној скупштини поднесе на усвајање извештај који садржи нови предлог за коришћење редовних буџетских средстава одобрених за двогодиште 2010–2011, за реализацију нормативне функције новог ентитета, а у складу са свим релевантним правилима и процедурама УН, укључујући и детаљни органограм ентитета и опције за административне аранжмане из редовног буџета ентитета.¹⁸ Такође, од генералног секретара се тражи да поднесе ревидирани нацрт стратешког плана и предлог за коришћење добровољних средстава за подршку буџета за двогодиште 2010–2011.

Оперативне активности ентитета засниваће се на финансијским прописима и правилима, усвојеним од Извршног одбора, слично другим фондовима и програмима УН и у складу са општим финансијским прописима и правилима УН. Извештавање о финансирању треба да буде транспарентно и лако доступно државама чланицама, укључујући и стварање он-лајн регистра који садржи такве финансијске информације.

¹⁸ На 65. седници (прим. аутора)

Прелазне одредбе

Прелазни период, у складу са чл. 49, почиње даном усвајања ове резолуције и траје до 31. децембра 2010. године. Све активности DAW, INSTRAW, OSAGI и UNIFEM, укључујући програме обуке и истраживања, наставиће се у складу са оперативним аранжманима започетим пре датума усвајања ове резолуције, док не буду замењени новим аранжманима. У току прелазног периода биће извршен пренос њихових мандата, функција, имовине, укључујући и објекте и инфраструктуру, као и обавеза, укључујући и уговорне обавезе, на новоформираном ентитету УН. У вези са тим активностима предлаже се именовање подсекретара већ на следећој, 65. седници, како би он надгледао операционализацију прелазних аранжмана.

Предложено је и распуштање UNIFEM-а и Међународног истраживачког института за обуку и за унапређење положаја жена, од датума усвајања ове резолуције.

Извештавање о реализацији

Резолуцијом се од генералног секретара тражи да поднесе извештај о напретку у спровођењу активности под називом „Јачање институционалних аранжмана за подршку родној равноправности и оснаживању жена” у Генералној скупштини, на њеној 66. и 67. седници. Захтева се и да се преиспита рад тела за родну равноправност и оснаживање жена, на основу свеобухватног извештаја генералног секретара, на 68. седници Генералне скупштине (чл. 90).

На овај начин омогућава се комплетна спољашња и унутрашња контрола рада ентитета, али и пружа могућност да се све уочене слабости и недостаци на самом почетку рада отклоне и(ли) превазиђу.

Закључак

Формирањем *UN Women* Уједињене нације објединиле су напоре, средства, кадрове и потенцијале за свеобухватну, светску кампању за родну равноправност и оснаживање жена у свету.

UN Women ће бити финансиран углавном од добровољних прилога и редовног буџета УН. Најмање 500 милиона америчких долара – двоструко већи износ од збирног буџета DAW, INSTRAW, OSAGI и UNIFEM – признато је од држава чланица као минимална инвестиција потребна за рад новоформираног тела за родну равноправност и оснаживање жена.

Овај ентитет градиће ефикасно партнерство са цивилним друштвом и мобилисати подршку, и политичку и финансијску, за остваривање међународних циљева за жене. *UN Women* ће обезбедити суштинску подршку органа УН у свим аспектима питања родне равноправности. Сарађиваће са УН-партнерима на регионалном и националном нивоу, и пружаће сву техничку и финансијску подршку националним партнерима, јачаће и координисати њихове акције за равноправност полова.

UN Women ће у том смислу повећати, а не заменити, напоре других делова система Уједињених нација (као што су UNICEF, UNDP i UNFPA – *United Nations Population Fund*), који ће наставити да раде одговорно на свим питањима родне равноправности и оснаживања жена у својим стручним областима. Он ће промовисати добре праксе и подстицати размену искустава између земаља, пружаће програмску и оперативну подршку земљама у развоју и тражити техничку подршку и савете развијених земаља у свим регионима.

Пре формирања овог тела УН нису имале капацитете да испуне све захтеве држава за подршку и експертизу у вези родне равноправности и оснаживања жена. UNIFEM је, на пример, тренутно присутан у 80 земаља и *UN Women* ће на почетку наставити да ради у тим земљама, а приоритет ће бити пружање подршке свакој земљи која затражи помоћ. Постизање тог циља, међутим, зависиће од расположивости људских и финансијских ресурса.

Један од главних циљева стварања *UN Women* је да се ојача способност УН да обезбеди кохерентан и благовремен одговор на захтеве држава чланица Уједињених нација у њиховим напорима да остваре једнакост за све жене и девојке.

Главни инструмент у стварању овог тела биле су године заступања и заговарања од стране глобалног покрета жена. Цивилно друштво, а нарочито женске организације, имају виталну улогу у промовисању родне равноправности и оснаживању жена, због чега ће динамичне везе између *UN Women* и организација цивилног друштва као партнера у свим деловима света бити од кључног значаја у раду ка постизању тих циљева. Невладине организације ће имати снажан глас у дефинисању политике и приоритетних програма за жене у оквиру Уједињених нација, које ће, заузврат, пружити снажну подршку женским организацијама и мрежама. Посебну улогу *UN Women* ће имати у сфери јачања капацитета, улоге и значаја учешћа жена у сектору безбедности, њиховог појачаног ангажмана у домену одлучивања и дефинисања безбедносне политике, едукације и сигурног и равноправног учешћа у мировним мисијама и свим глобалним операцијама изградње мира и безбедности.

Литература

1. Carreiras, D., *Gender and the Military: Women in the Armed Forces of Western Democracies*, Abingdon, UK : Routledge, 2006.
2. Докмановић, М., Николић-Ристановић, В., *Међународни стандарди о насиљу у породици и њихова примена на Западном Балкану*, Прометеј, Београд, 2006.
3. Ellina, C., *Promoting Women's Right: The Politics of Gender in the European Union*, New York, London: Routledge, 2003.
4. Inglehart, R., Norris, P., *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change around the World*, Cambridge: University Press, 2003.
5. Mazurana, D., Raven-Roberts, A., Parpart, J. L., *Gender, Conflict, and Peacekeeping*. Lanham, MD : Rowman & Littlefield, 2005.
6. Olonisakin, F., Barnes, K., Ikpe, E. (ed.), *Women, Peace and Security: Translating Policy into Practice*, Routledge, Taylor and Francis Group, 2010.
7. Pietilä, H., *Engendering the global agenda: the story of women and the United Nations*, Geneva: UN Non-Governmental Liaison Service, 2002.

8. Pietilä, H., *The Unfinished Story of Women and the United Nations*. Geneva: UN Non-Governmental Liaison Service (NGLS), 2007, p. 80.
9. Schöpp-Schilling, H. B., Flinterman, C. (ed.), *The circle of empowerment: twenty-five years of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women*, New York: Feminist Press at the City University of New York, 2007.
10. United Nations (1996a), *United Nations and the Advancement of Women 1945–1996*. The United Nations Blue Book Series, Volume VI. Revised Edition. United Nations: New York.
11. United Nations, *The Millennium Development Goals Report 2006*, United Nations: New York, 2006. Online: (<http://www.un.org/millenniumgoals>)
12. Vleuten, A., *The Price of Gender Equality*, Hampshire: Ashgate Publishing Limited, 2007.